

РОЗСВІТ

Часопись полонених
громади „Самостійна Україна“.

Видає: Видавництво „Український Рух“.

Виходить два рази на тиждень.

ПЕРЕДПЛАТА:

(Ціна одного примірника 2 ф.)	
На місяць у таборі . . .	20 ф.
„ „ поза табором . . .	30 „
„ півроку в таборі 1 м.	20 ф.
„ „ поза табор. 1 „	80 „
„ рік у таборі . . .	2 „ —
„ „ поза табором 3 „	— „

А Д Р Е С А:

Ukrainisches
Sekretariat
in Rastatt (Baden).

(Комітет видавництва).

РЕВОЛЮЦІЯ В РОСІЇ.

Всеукраїнський національний з'їзд.

Ми доносили вже в попередніх числах „Розсвіта“ деякі вістки про національний конгрес у Києві. Вістки ці ми подали за німецькими часописами, через те вони були недокладні й нераз неясні. А оце львівська часопись „Діло“ дістала в свої руки кілька чисел українського дневника „Нова Рада“ й подала своїм читачам за „Новою Радою“ опис цього першого всеукраїнського з'їзду. За „Ділом“ подаємо й ми у „Розсвіті“, як виглядав київський конгрес.

На жаль про перший день звісток не має, то так ми обмежуємося тільки описом другої днини конгресу. Ред. „Розсвіта“.

Другий день українського національного з'їзду був днем незабутнього, величезного братання представників мало не всіх народів, які населяють Росію, і слов'янських племен поза її межами. В ньому відбився настрій усіх державних народів, які бажають здобути волю постановити так, щоб віднині всі користувалися б нею однаково, щоб ні одна нація не мала права й змоги неволити другу. Величезна селя Купецького Зібрання в сей день стала місцем єдності українського народу, але і всіх тих, хто зазнав лиха від пануючого централізму. І здавалось, що вже здійснилася мрія про рівність і братерство.

Почався другий день з'їзду промовою М. Грушевського, що до програми роботи з'їзду й далі пропозицією обрати за товаришів голови сьогоднішніх прибулих на з'їзд представників кронштадських матросів Чоловського і Крутького. З'їзд вітає славних моряків.

Представник матросів виходить на кафедру в шапці й віддає честь українському прапорці з портретом Т. Шевченка.

Усі встають. Салю дріжить від оплесків і вигуків „слава“. Гучна овація тягнеться скільки хвилин.

Стихає все тільки тоді, коли на кафедрі з'являється Т. Ткаченко з докладом про „Основи підстави організації української автономії“, в якому докладно зясовує, які закони в майбутній федеративній демократичній республіці має видавати центральний (загальний) уряд і які окремі національно-територіальні і територіальні країни в межах усєї Росії.

Далі читає доклад про „Список і порядок фактичного творення автономії України“ Д. Крижановський, який зазначає, що ні тепер, ні на будучому конгресі українському, український народ не має мети октроювати автономію України, себ то об'явити самим автономію, як законодавчий акт.

Автономія повинна бути затверджена тільки на Установчих Зборах представниками всіх народів Росії. Мета теперішнього з'їзду—це організація всього українського народу й всіх інших народів, що живуть на Україні, до загального українського конгресу, який мусить виробити декларацію (постанову) до Установчих Зборів для здійснення автономії України.

Великий інтерес викликав доклад д. В. Сачовського про територію України; зазначивши межі української землі, на якій більшість населення України, докладчик додав кілька цифр про численність Українців у губерніях. На Полтавщині 97 процентів, на Чернігівщині 95 проц., на Київщині 87, Подільці та Харківщині 85, Волині та Катеринославщині 74, Херсонщині 68 і т. п. Територія України займає 513 тис. квадратних верст, яку по статистиці 1897 року населявали всього 22 мільони людности, з якої 16 мільонів Українців, 3 мільони Великоросів, 2 мільони Жидів, 1/2 міль. Польків і 1/2 міль. Німців.

По скінченню рефератів голова з'їзду оповістив, що лічнуться привітання від неукраїнських організацій.

Першим вітає з'їзд голова київського городського виконального комітету, п. П. Страдомський. Висловивши свою радість із приводу визволення українського народу, д. Страдомський виглошує „Хай живе вільна віднині Україна“, „Хай живе вільний український нарід“.

Д. Н. Григорович Барський приніс привітання з'їздові, як товариш голови городського виконального комітету й як товариш голови обласного комітету партії к. д.

Далі з'їзд вітає представник київського війська полк. Матушевич, представник губерньського виконавчого комітету В. Королів.

Салю дріжить від оплесків та криків „Слава“, коли з привітанням виступає представник тимчасового уряду, київський губерньський комісар М. А. Суковкін.

У горячій промові Суковкін зазначає, що всіма силами він провадить і буде провадити ті об'язки, які накладає на нього голос українського народу на Київщині, народу, який має повне право кермувати своїми справами в зв'язку зі всіма іншими народами вільної Росії. Своєю промовою д. Суковкін озвучив словами: „Нехай живе український народ“, „Нехай живе вільна Україна вкупі з вільною Росією“.

Від „Київського зібрання російських жінок“ з'їзд вітала д-ка Синицька, від „Київського губерньського Земства“ д. Пожарський, від київського комітету партії с.-р. д. Прилежяєв, від київського студентства д. Баткієв, від жидівських соціалістів з'їзд привітав на жидівській мові д. Каган, від польського соціалістичного гуртка д. Куліш від чеського війська на фронті привітав д. І. Франц. Від одеських робітників з'їзд привітав д. Романченко, від польського виконавчого комітету д. Волошиновський, від чеського союзу в Києві д. Вондрак, від жидівських організацій д. Виховський, від грузинських організацій д. Коява і ще багато промовців.

Привітання від різних організацій були дуже щирі і приязні.

Перший день українського з'їзду закінчився такою резолюцією:

„Згідно з історичними традиціями й сучасними реальними потребами українського народу, з'їзд вважає 1) що тільки широка національно-територіальна автономія України забезпечить потреби нашого народу всіх інших народностей, котрі живуть на українській землі, 2) що сей автономний устрій України, а також і інших автономних країн Росії матиме повні гарантії безпеки в федеративній ладі Росії;

3) тому єдиною й відповідною формою державного устрою з'їзд вважає федеративну демократичну республіку Російську, 4) а одним з головних принципів української автономії—повне забезпечення прав національних меншостей, що живуть на Україні.“

РУХ НА УКРАЇНІ.

На Україні розвинувся живий національно-політичний рух. Все те, що вчора мовчало під гнітом царизма, сьогодні почуло волю, забалакало, заворушило, заспівало...

Як весняна вода під теплими проміннями сонця біжить зі всіх боків дзвінками струями, перекидається тисячами різноманітних згуків, так зараз у нас, на Україні.

Під теплими проміннями сонця волі розтопився лід, який сковував ціле наше політичне, національне та культурне життя, і тепер по всім напрямкам, зі всіх боків побігли дзвінки, веселі, балакучі струмочки нашого національного пробудження. Їх усе більше та більше, їх мова все гучніша та поважніша, вони роз-

бігають по цій широкій Україні. Ось, ось вони зіллють у одну величезну річку, яка обхопить усі прояви нашого українського життя! Але поки що, не так та річка, як отті малі дзвінки струмочки, що біжать по Україні, для нас цікаві.

З ними, зі всіма тими веселими струями нашого пробудження, ми хочемо познайомити наших читачів.

У нашій старій столиці, у Києві, поволі збирається центр політичного життя України.

Там зорганізувався „Військовий Клуб, імени гетьмана Полуботка“.

Там заснувався „Національний фонд“ й салдати муз. команди 46. дніпровського полку зібрали між собою 45 карб. 45 коп. на нього.

По цій Катеринославщині закипіло гаряче життя.

В самому Катеринославі у Стрітенській церкві Українці приймали нову присягу на Українській мові, а салдати 228. полку владдили віче, на якому промовляли самі салдати: від 228. полку д. д. Швець, Федорченко, Боровський, а з 271. полку д. д. Благонадежин, Черниця, Зубковський. Всі промовці підкресливали потребу єдності, бо тільки таким способом можна добити ся народоправної федеративної республіки та національно-територіальної автономії України.

Вінніччина зібрала „полкову Українську раду“ з полковником Петровим на чолі.

Українці з Ростова

послали свого представника до катеринославських Українців, щоби закріпити зв'язок між цими містами. Ухвалено на далі підтримувати постійні зв'язки з Ростовом і дати місце у „Вістнику Просвіти“ (нова газета в Катеринославі) відомостям про український рух у Ростові.

Піднесли свій гучний голос і українські робітники.

В Харкові, в театрі „Маяк“, відбуло ся віче українських робітників, селян та салдатів. На вічі прийнято всіма такою резолюцією, запропоновану Україн. соціалдемократичною Партією: 1) Українські робітники, селяни й салдати, зібравши ся на віче, вітають через Харківську Раду Робітничих і Салдатецьких депутатів, робітництво цілої Росії з перемогою над царським правительством і висказують надію, що робітники матимуть силу закріпити та поширити революційні завойовання!“

2) Робітники вимагають, щоби тепер уже всі громадські й державні установи на Україні, і по городах, і по селах, негайно зукраїнізовано, й щоб національний гніт над українським народом негайно знищено.

Не забувають і про школу.

В тім же Харкові заснувало ся т-во під назвою „Рідна Школа“, яке розробляє питання про націоналізацію науки й виховання на Україні.

У Переяславі на Полтавщині гурток молоді середніх та вищих шкіл заложив т-во „Просвіта“.

І в Полтаві закипіло життя. Відбуло ся віче представників українських поступових партій. Виступало багато промовців. Вічевики розійшли ся зі словами „Ще не вмерла Україна“.

Ще цікавіше пробудження українського руху по селах.

У Малій—Перещепені відбув ся сільський сход для вибрання волосного комітету. Агроном хотів перевести вигідних йому депутатів, але громада з допомогою представників від полтавського комітету робітничих

та солдатських депутатів, вибрала тих кого бажала. До комітету вибрано: Божинського, Лещенка, Григоренка, Трояна, Шморгуна, Довженка, Куциньського, Шелеста, Коваленка й Значка-Яворського.

У м. Рахмістрівці черкаського повіту на другий день Великодня відбула ся велика демонстрація.

Після панихиди по Т. Шевченку похід із хором, із червоними та жовтоблакитними прапорами посунув у поле на зустріч с. Мелниківцям.

По дорозі співали наш гімн „Заповіт“ та Похоронний марш“.

Коли зішли ся, то зарядили віче на яким проголосили: „Хай живе федеративно-демократична республіка й вільна Україна в ній“!

Про такі ж самі селянські демонстрації доносять зі всіх кінців України. От відбули ся демонстрації в Городні на Чернігівщині.

Організують ся в Кремені на Волині.

У Шандрівці, канівського повіту перебирають у свої руки волосну управу. Вибирають волосний комітет.

Шумлять, співають пісні свободи та волі весняні води по цілій широкій Україні!

Стотисячна українська маніфестація у Києві.

„День“ з дня 3. квітня (21. марта) в телеграмі з Києва подає: 19. марта (1. квітня) відбула ся величя українська маніфестація, в котрій узяло участь коло 100.000 люда.

Автономія Естонії.

Тимчасове російське правительство оголосило маніфест про автономію Естонії. Нова автономна область обіймає дотеперішню Естонию, а далі деякі повіти з Ліфляндії: Юрїв, Верро, Феллін, Пернав і острів Езель. На чолі Естонії має стояти поки що урядовий комісар, а до помочі йому додана краєва рада, до якої повіти й міста посилають по одному представнику на 20.000 душ. У кожному повіті буде своя власна рада, яка вибирає собі урядників. Вибори до повітових рад відбувають ся на основі загального, рівного, тайного голосування. І жінки дістають виборче право. На кожних 1000 людей припадає один виборний. Право вибору має кожний російський горожанин, що скінчив 21 років життя й живе в повіті більш року. Повітові ради і збори представників міст вибирають послів до краєвої ради. Про урядову мову в повітових радах і в краєвій раді—рішають ради самі. Тільки ж із державними властями має бути російська. Подання до урядів можна подавати в якійнебудь мові, або по російськи, й у тій мові мусять уряди відповідати.

Фінансовий стан Росії.

Новий міністер фінансів (скарбу), д. Терещенко, на вічі в Москві змалював стан фінансів у Росії.

Після поданих ним чисел Росія по сьогодні

К. Немова.

Виборче право.

До демократизації державного ладу, значить: до переведення в життя права, яке дає народові власть у державі, належить передісім виборче право. Це право важне не тільки для народів недержавних, але також і для загалу народних має державних народів, отже націй, які порядкують самі собою. Вага цього права така, що хто користується цим правом, той і має силу в державі, чи громаді. Ми знаємо, що загал людности якогось краю ділиться на різні класи й стани. Ми маємо в державі панів (земельних власників, фабрикантів), мужиків, робітників, купців, понів, воєнків і т. д. Ці класи й ці стани мають у різних державах різні права. У одних державах мають пани більше прав, мужицькі робітники менше, а знову в інших мужицькі й робітничі є на рівні в правах із панами. Це неоднакове трактування законом якихось членів у громаді або цілих класів у державі, має свою причину в незначнім впливі на закон даних членів громади або даних класів у державі. Закон пишуть звичайно ті, які чи то мають силу, чи зуміли собі штучно присвоїти ту силу. Ми знаємо, що маленька горстка панів має силу й власть над цілими міліонами робітників і мужиків, бо вона має за собою закон. На закон, звичайно—хоч би він був й некорисний для широких народніх мас, дивлять ся ці маси як на якусь святощі. От і в цім сила маленької горстки білих рук над міліонами чорних рук. А з сили звичайно виходить несправедливість.

ні зробила дві позички в Північних Сполучених Державах, крім того вона винна 150 міліонів Японії. В Англії за час війни загалом позичено 6 міліардів (!) карбованців. Щоденні видатки на війну в Росії виносять суму на 54 міліони карбованців.

Загальна сума довгу Росії до 1. січня (января) 1918. року буде виносити загально 55 міліардів (!) карбованців, так що звичайний річний бюджет (сума і доходів і розходів держави за рік, мусять бути підвищений на 2½ міліарди для того, що треба буде виплачувати проценти за позички. (До війни державний бюджет Росії виносив пересічно 2 міліарди карбованців, отже тепер він побільшується ся більш ніж у 2 рази і буде виносити 4½—5 міліардів що-річно. Наколи допустити, що в Росії по війні лишить ся пересічно, як це було до війни—160 міліонів населення, то на кожну голову припадати ме на рік 30—31 карбованець тільки державних податків. Це значить, що родина з батька, матері та з дітей мусять ме виплачувати найменше 150 карбованців що-річно одних державних податків. Ред.)

Далі міністер каже, що треба збільшити платню солдатам, а це знов збільшить державні видатки на сотки міліонів карбованців. Але він надіється зробити позичку в Америці й окрім того вірить, що внутрішня позичка „свободи“ дасть гарні наслідки.

В Петербурзі витворюється ворожий настрої супроти Англії.

СТОКГОЛЬМ, 2. травня. Шведська часопись „Aftonbladet“ доносить із Петербурга, що там росте ворожий настрої супроти Англії. Останніми днями англійське посольство сторожить постійно 800 англійських воєнків і моряків та більший відділ російської артилерії. Для членів посольства приготований залізничий поїзд, котрий у кожнім часі може відвезти їх до Фінляндії.

Розбишацтво Англії над Росією.

СТОКГОЛЬМ, 3. травня. Про тиранське панування Англії над Росією приносить „Aftonbladet“ цілу статтю. В цій статті виводить „Aftonbladet“, що Англія тепер зовсім не криє ся зі своїми замірами, щоб не допустити Росії до заведення окремого мира з Німеччиною. На це подає ця часопись такі докази:

Безчисленні суми англійського золота пливають у російські кишені. Російський телеграф під доглядом Англіїців. Проти прихильників миру організується цілі банди провокаторів. На границі задержують англійські комісарі російських революціонерів та унеможливають їм поворот до Росії. На протести російського правительства відповідають вимівками. Коли не помагають такі засоби й коли Англія бачить, що число прихильників миру в Росії зростає все більше й більше, то вона хапається за залякування. І так малює вона Росіянам чорта в особі Японії, яка, мовляв, загрожує Росії—хоч Японія ані руш не думає тепер встрявати в європейські

справи. Інший страх—це, мовляв, той, що Німеччина хоче з моря і з поля вдарити на Петербург. В Росії англійські агенти явно агітують за продовжуванням війни.

Продовжування війни є в інтересі англійських капіталістів, які хочуть при помочі своїх капіталів (маєтків) панувати над цілим світом. І в Англії ликують, що російського ведмедя тепер легше ще водити за ніс, ніж колись, бо Росія грошево залежна від Англії.

Емігрантське питання.

СТОКГОЛЬМ, 3. травня. „День“ пише: Хоч Буханан (Англійський посол у Росії) склав заяву в справі російських емігрантів, то ця заява не вдовольняє. Ще й зараз тисячі емігрантів примушені сидіти проти своєї волі в Швайцарії та по інших чужих краях. Росію водять за ніс. Неясну роллю в емігрантським питанню грає міністерство закордонних справ.

„Рабочая газета“ додає: Добродій Буханан мабуть не хоче лічити ся з тим, що постановили робітники. Він старається доказати те, що англійське правительство задержує емігрантів тільки тому, що воно хоче допомогти революції набрати сил. Ті емігранти, яких тепер насильно задержують по чужих краях, їдуть, мовляв, для того, щоб скинути тимчасове правительство. Але така заява свідчить тільки про те, що Англія вмішується у внутрішні справи Росії, так неначе б то Росія була англійською колонією.

Сучасний стан річий у Росії.

СТОКГОЛЬМ, 3. травня. Звідціли подають на основі звідомлень із Лондону, що стан річий у Петербурзі досить небезпечний. Ціла столиця стала полем гарячої партійної боротьби. Поза цією боротьбою нема ніяких інших інтересів. Населення міста все ще владжує свята з приводу повної перемоги революції.

Але підносять ся й голоси незадоволення сучасним станом річий. Забезпечення столиці харчами за останні 6 тижнів не поліпшило ся. Тюрми переповнені ворогами народа та чиновниками старого правительства. Багато карних злочинців випущено задія неорозуміння з вязниць і тому росте число злочинів.

Всі потяги, що відходять на провінцію, переповнені публікою, яка спішить погинути непевну столицю.

Звідомлення з фінляндських часописів кажуть, що солдати жакадали, щоб на завжди екасувати назву „офіцер“ у армії. Всі повинні називати ся тільки солдатами, а ті офіцери, які командують відділами, будуть носити назву солдатка-команданта.

З тих самих джерел подають вістку про те, що робітники однієї великої фабрики в Петербурзі постановили, що при найменшій спробі з боку тимчасового правительства виступити проти революції, треба скинути тимчасове міністерство, а власть його передати „Раді робітничих та солдатських депутатів“.

Отож, щоб взяти силу в свої руки, треба мати вплив на закон. Такий вплив на закон можуть широкі маси робочого люду осягнути при помочі організації. Ми бачимо, що всі люди осягають свою мету, де вони тільки беруть ся за діло гуртом—значить організовано.

Але організація це спосіб, за поміччю якого щось можемо осягнути—а не засіб. Одначе в боротьбі за добробут, за існування важні також засоби, за допомогою яких ми добиваємо ся того, чи иншого права для себе.

Одним із засобів—і то одним із дуже важних—є й виборче право. Де й у яким краю широкі народні маси користують ся цим засобом боротьби, там вони мають і вплив на закони, мають вплив на державну керму й мають загалом вплив на цілу державну політику (веденне суспільних справ).

Виборче право—це важна зброя, якою може законно послугувати ся робочий люд у боротьбі зі своїми ворогами.

Але закон буде корисний для народу тоді, коли він написаний для добра загалу народу, а не тільки для окремих одиниць. Тому то й не всяке виборче право вийде на користь загалу народніх мас, а лише таке, яке числить ся з інтересами народу.

Одначе дбати про інтереси народу є обовязком самого народу—бо вже приповідка каже, що „як дбаєш, так і маєш“. Отже де народ дбає сам про себе, там і та країна, яку заселює той народ, має кращий громадський лад і з тим і кращий добробут. Щоби народ, під яким ми розуміємо робочий люд, добив ся для себе гарного громадського ладу й усього того,

що зі собою приводить цей лад, він (народ) мусять подбати насамперед про засіб політичної боротьби—і це є гарне виборче право.

На скільки важне гарне виборче право для широких народніх мас, показує хоч би це, що поступ, чи відсталість якоїсь країни судять по її виборчому праву.

То так приглянемо ся, які можуть бути виборчі права й котрі з них найкращі?

Ми знаємо, що ціла управа якогось краю, чи держави екладає ся звичайно з міністерства або органу виконального, з парламенту (думи) або органу законодавного, і в деяких державах іще з одного органу, себ-то з палати панів (лордів, магнатів, Державна Рада), яка має власть приймати або не приймати той закон, який виробить парламент.

У таких державах, де є двопалатна система, важно мати загалові народу як найкраще виборче право, бо тільки тоді може ввійти в життя якийсь корисний для народу закон, коли велика більшість парламенту заступає інтереси народніх мас, себ то селян та робітників. Як же більшість парламенту буде складати ся з таких людей, то від цього парламенту треба сподівати ся, що він буде мати вплив на правительство (міністерство), й посередно, чи безпосередно на инші чинники, від яких іще залежить прийняття закона.

Тому свідомий загал робітників і селян—словом загал широких народніх мас—повинен добивати ся такого виборчого права, яке дає змогу селянам і робітникам післати як найбільше своїх заступників до парламенту (Думи).

(Далі буде).

Неспокої в Петербурзі.

ПЕТЕРБУРГ, 1. травня. „Рада робітничих та солдатських депутатів“ видала таку відозву:

„Вчора випали такі неприємні випадки на вулицях Петербурга:

Один незнаний хлопець убив генерала Пашалінського. На Васильєвському Острові з товни, яка стояла біля редакційної вітрини, почато стрілянину. Там же кинено кілька бомб.

Декілька незнаних людей під притичиною, що вони члени виконального комітету, заарештували одного поміщика. Другі зривали на вулицях погони з офіцерів.

Всіх цих поступків могли допустити ся тільки вороги народу та волі. Вони хотять скористувати ся революцією задля своїх темних цілей. „Рада“ буде карати таких людей суворо й завзиває горожан бороти ся з такими випадками. Треба стати твердо задля оборони революції проти анархії (беззаконня).

Раштат, 5. травня 1917 р.

Із тих вісток, що доходять до нас із далекої України, ми можемо приблизно вивити собі, що тепер діється в нашій Рідній Краю. Кажемо „приблизно“, бо ж ці відомости проходять до нас крізь чужу, по більшій частині німецьку пресу; самі собою, вони не все ясні, нераз і суперечать одна другій, імена здебільшого поперекручені (от „Грушевський“, замінений „Гарусевич-ем!“) Та все таки, зібравши хоч те, що ми подали в „Розсвіті“—а подавали ми далеко не все, що вичитали, відомости приймали ми не всі, а тільки ті, що вважали їх імовірними—зібравши тільки те, ми можемо одно сказати, що на Україні люди не сидять зараз зі зжогленими руками, а взяли ся за роботу, щоб використати цей час і це становище, в якому опинила ся російська держава, для добра Рідного Краю.

Варто б роздивити ся в цілому цьому хламіві звісток, схарактеризувати той рух, який там почав ся, та оцінити його як слід. Ця наша стаття має таку саме мету.

Що падає нам одразу в очі, так це те, що Україні без ріжничі партійних переконань кинути ся переводити в життя все те, на що дозволив тимчасовий уряд, у першій лінії заняли ся справою українського шкільництва, відновою української преси та просвітними справами. Що правда—досі ми маємо звістки тільки про відчинення одної народної школи в Києві, одної гімназії в столиці України та про заходи відкрити український університет в „матері городів українських“. Про провінцію звістки мовчать. Але й ця робота вказувала б на розмірно досить велику енергію нашого громадянства в тому напрямі. Крім того повстання окремих товариств, які покладали собі за завдання ширити шкільну освіту на Україні, у Києві та Харкові (Рідна Школа), дає нам доказ, що прихильники національної школи вийшли вже з рямок дрібненького, теоритичного гуртківства та перейшли до практичного переведення української нашої школи на Україні.

Побіч того ми бачимо гарячкову організаційну роботу, і то фахову (професійну). Організують ся українські артисти, техніки, агрономи, студенти, організують ся українська міліція, повстає організація українського офіцера—а далі творить ся національна мілітарна організація, не звязана з російською армією, повстає український легіон. По заду всіх не хоче лишати ся молодіж середніх шкіл, організують ся й вона, й приступає навіть до видавання власного органу. Життя кипить. Маєть ся вражіння, що організатори рвуть ся один поперед другого, немов би бояли ся, що припізнять ся, немов би лякали ся, що ось-ось може скоїть ся щось таке, що може повернути все до гори корінням, і вони відповідати муть за це, що не використали часу, як треба...

І там, куди досі свідоме українство не мало доступу: чи до автономічних урядів, н. пр. до городських дум, чи так загалом до урядів—і туди ввійшли свідомі елементи, щоб там боронити прав свого народу в рямках дотеперішнього порядку й своїми виступами приневолувати Москалів і несвідомих Малоросів лічити ся зі справедливими домаганнями корінного населення України.

Але ж усе це, що досі ми сказали, відноситься тільки до культурного боку української справи. Хоч як воно тяжко відрізати культурні справи від політики, хоч як важко поставити культурні домагання нарізно від політики—але ж у нас звичайно так робило ся, й тому ми цю справу поділили.

Загалом сказавши, політичний рух між нашими земляками розвернув ся досить широко. На скільки можна міркувати по газетних віст-

ЗАЯВА ЛЕНІНА.

Ленін заявив у „Раді солдатських та робітничих представників“, що він не хоче, щоби в Росії запанувала республіка з поліційним правительством та постійним військом. Теперішнє тимчасове правительтво складаєть ся майже виключно із капіталістів. Він не є проти демократичних принципів, але правительтво в теперішньому його складі не є революційне. По його власному переконанню продовження війни Росії тільки шкодить.

РОСИЙСЬКИЙ УРЯД ЗАЙМАЄТЬ СЯ МИРОМ.

З Швайцарії доносять на підставі звідомлень Петербургської агенції: „Правительтво займаєть ся зараз питанням мира. Воно власне розбірає ті принципи мира без заборів і відшкодовань, які виставив Чхеїдзе у своїй великій промові у справі мира.

каж—публічні виступи українства треба брати теж як виступи чогось цілого. Воно й не диво. Найконецніці справи, що зараз займають усіх Українців: відносини до нового уряду, державна форма для України, справа мира й т. д., це все обходить кожного Українця однаково і в рівній мірі, до якої партії він не належав би. Через те в депутації до Львова беруть участь українські поступовці враз із представниками робітництва, через те скрізь відбувають ся спільні віча (Полтава, Одеса), скрізь усі Українці, без ріжничі партій, відбувають маніфестації! Поминувши невдалий виступ групи москвовських Українців, які домагали ся національно-культурної (?) автономії України (яке спізнене становище, рівнозначне з українофільським борщем, слюзами та „языком“, оть котораго“, як казав Квітка, „можна растрогаться!“)—поминувши цей соромний виступ, ми можемо сказати, що наші земляки зрозуміли вагу хвилі й показали, що вони політично дозріли. Ми маємо на думці домагання перетворення Росії в федерацію республік та домагання автономії України в рямках тої спілки народів.

Найкращим доказом політичної зрілості українського народу являєть ся всеукраїнський київський конгрес, про який ми даємо звістки на іншому місці нашої часописи. І дискусія на конгресі, й резолюції, й настрої вічевику, і привітання гостей, усе це вказувало на нову дорогу, на яку ввійшов наш нарід, на дорогу, з якої ніхто його не зібє!

Та разом із тими загальними виступами не завмирає й партійний рух на Україні. От соціалісти-революціонери відбувають свій зїзд у Києві (гл. „Розсвіт“ ч. 28.) і Товариство українських поступовців—українські конституційні-демократи—теж відбувають свої організаційні збори, на яких являють ся представники 33 зорганізованих громад цієї партії.

І інші партії не спочивають, тільки ж звісток маємо мало. І все це по більшій частині доторкаєть ся Києва, про провінцію ми можемо сказати мало. Що правда, була в нас звістка, що з Києва порозїжджали ся по провінції діячі, щоб там переводити організацію („Розсвіт“ ч. 28.) Але що це за діячі, яку саме організацію вони мають переводити, від якої партії, невідомо.

Крім організаційних зборів поодинокі партії ще й на власну руку владжують агітаційні віча. От про одно таке віче укр. соціалдемократів у Харкові подаємо ми в „Розсвіт“—і на іншому місці.

Що Україні ріжних політичних напрямків певне використовують загально-російські зїзди та мітинги, про це казав би нам здогадувати ся 1905. рік. Поки що ми знаємо тільки про виступ Українців на загально-російському кооперативному зїзді в Києві, на якому прийнято внесення про автономію України.

Відрадині із політичного боку явищем являють ся засновини „Українського національного Фонду“ („Розсвіт“, ч. 26.), до якого впливає багато жертв, між іншим від Українців-солдатів.

Цікаво при тім усім, що являють ся все нові й нові діячі, нові промовці, нові агітатори! Цікаво, що нараз виринуло так багато свідомих людей! На око—свідомого українства перед війною було ніби то мало, бо й справді невеличка, як на Україну, кунка людей виступала наверх як Українці! Але ж аж тепер показало ся, що вони були, бо ж нараз із нічого вони зродити ся не могли! Були! Тільки це були або маловірні Хоми, або... або українські патріоти, що з „печий поробили собі фортеці міцні“. Тепер маловірні ввірили, а ті другі позлазили з печей, і разом із свідомими запрягли себе до воза праці! Гарно...

ВІЙНА.

ЗАХІДНИЙ ФРОНТ.

Четверта битва під Арра не принесла знов Англіїям та Французам жадних успіхів. Фронту не прорвано. За те Німці при останніх наступах полонили 1000 англійських та французьких воєнків.

По тих великих масах людей, які Англіїці та Французи кидають на німецькі лінії, несучи значні страти, можна сказати, що вони все ще мають надію прорвати німецький фронт.

За час від початку цієї страшної офензивы до 28. квітня кинули Французи 47, та Англіїці 34 дивізії, а стратили вбитими, раненими та полоненими 300,000 люда, та велику силу амуніції.

Підчас офензивы Французи виконали 16 налетів літаками і знищили 5 німецьких баталіонів. Німці ж знищили за квітень 30 англійських та французьких літаків.

Завзяті бої тривають далі.

На інших фронтах нема змін.

РІЖНІ ВІСТІ.

ДЕМОНСТРАЦІЯ ЗА ВИБОРЧИМ ПРАВОМ У БУДАПЕШТІ.

Будапешт, 2. травня. У всіх фабриках Будапешту (столиця Угорщини) і в околиці застановили робітники сьогодні на одну годину від 11. до 12. перед полуднем роботу. Протягом цього часу передали мужі довірря робітників у правам фабрик меморіал (пропамятне письмо), в яким жадаєть ся переведення в життя загального виборчого права.

МАДЯРСЬКИЙ НАРОД І ЗАПОВІДЖЕНА ВИБОРЧА РЕФОРМА.

Ми вже доносили в одному з попередніх чисел „Розсвіта“, що на Угорщині загострили ся відносини між урядом (гр. Тіса) і опозицією, що народ, головно соціалісти, домагають ся реформи, передусім реформи виборчого права. Ці звістки доповнимо тепер деякими новинами.

На днях помвило ся королівське письмо президентові міністрів, гр. Тісі, в якому король дякує йому й цілому угорському урядові за працю на протягу цих майже трох років війни й запевняє гр. Тісу, що має до нього й до його кабінету повне довірря. Рівночасно письмо заповідає розширення виборчого права для народів Угорщини.

Як гр. Тіса ставить ся до виборчої реформи, ми вже сказали в 27. ч. „Розсвіта“. Він сам пан і консерватист, а до того Мадяр, він не хоче волі простому народові й инчим народам Угорщини, й тут треба пошукати причини, чому королівське письмо балакає про розширення виборчого права, а не про його реформу.

Як же має виглядати це розширення? А так, що виборчий закон має опирати ся не на загальному, безпосередньому, тайному й рівному голосуванню—а має далі лишити ся святощами для щасливих вибранців. Уже проєкт виборчого закону з 1913. р. передбачував виборче право для всіх грамотних (розумієть ся, що в мадярській школі могли стати грамотними тільки Мадяри, а інших, немадярських шкіл у Угорщині уряд не допускає) і для тих, що, служачи при війську, дослужили ся ранги десятника (унтер-офіцера). Тепер уряд хоче поширити цей закон так, що виборче право діставали б іще ті, що підчас війни заслужили собі медалю хоробрости. Крім того назначуєть ся як найнижчий ценз 20 корон річного податку й 8 моргів поля (4 десятини), або мастку такої самої вартости. Це одно. В проєкті забезпечуєть ся ще окремі виборчі права для мадярської інтелігенції, значить, усіх помадярських інтелігентів, з роду Немадярів. Зібравши все до купи, горожани Угорщини дістали б у нагороду за свої воєнні труди таку виборчу реформу, що дає 10,000 людам більше, ніж це було до тепер, виборче право, а поодинокі народи Угорщини, що рівно з Мадярами били ся за цілість Угорщини, мали б удоволити ся тим, що „забезпечуєть ся права угорської інтелігенції!“

Не диво, що опозиція глумить собі над цим проєктом, а часопись „Нейсова“ (Голос Народу), орган угорської соціалдемократії назвав проєкт—провокацією! І це не тільки думка редакторів „Нейсови“. Ціле робітництво вважає цей проєкт насміхом над народними правами. Це воно заявило явно на численних зборах, що відбули ся дуже величаво по цілій Угорщині, головно ж у столиці цього краю, в Будапешті, із нагоди 1. травня.

ДОМАГАННЯ АВСТРИЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Для 27. квітня с. р. заявила ся в президент-та міністрів Кляма-Мартініца українська депутація, зложена з послів Романчука, Євгена Левицького, Петрушевича й Трильовського, щоб довідати ся таки з його ует, на скільки правди в тих поголосках, які зараз ходять про відокремлення Галичини, а які дуже занепокоїли українське населення. Відомо, що Поляки й Німці домагають ся відокремлення Галичини не-парляментарною дорогою, а дорогою цісарсько-го розпорядку—а це для України дуже некорисно; у парламенті може цей закон про відокремлення ще й не пройти, бо ж до того треба 2/3 голосів усеї палати, а тим самим Галичина лишилася б далі—при Австрії, не—при Польщі. Президент міністрів заспокоїв депутацію. Він сказав, що уряд відокремлення Галичини дорогою цісарського патенту перед скликанням державної ради (австрійської думи) не заведе, що поголоски про це неправдиві й що австрійський уряд відносить ся з прихильністю до всіх народів Австрії, отже й до українського народу.

Тої самої днини заявила ся президія „Української Головної Ради“ враз із представником „Союза Визволення України“, д. Меленевським, у міністра закордонних справ і предлужила йому ряд домагань, що доторкають ся Волині й иньчих справ, що входять у обсяг роботи цього міністра. Міністер приобіцяв розслідити бажання України і віднести ся до них прихильно, головню поробити телеграфічною дорогою всі кроки, щоб уможливити вивезенням австрійським Українцям поворот до Австрії.

ЖЕРТВИ.

На організаці: від команди 2053 Ohrensbach Amt Waldkirch—8 мар. 90 пф.

На просвітні цілі: від тов. 983, 986, 928, 934, 933, 931, 930, 926, 929 і 932—10 мар.; тов. 5765 (табор Ульм) 75 пф.

На бібліотеку: тов. 426—1 м., від ком. 205 і Вайзенбахфабрик, Гернсбах—10 мар.

На часопис: від тов. 9493—3 м., О. Доморвело—2 м., Ф. Приймака—2 м., 3004—1 м. 50 пф., 64257—20 пф., 23141—1 м. 34 пф., 25734—50 пф., 29340—2 м., ком. 1511—60 пф., 2247—1 м. 80 пф., 3016—60 пф., 8825—50 пф., 2876—30 пф., 649—50 пф., 3379—60 пф., 9880—50 пф., 9666—50 пф., 27913—25 пф., 1607—90 пф., 29240—1 м. 20 пф., 64290—60 пф., 549—90 пф., 639—90 пф., 14508—90 пф., 14414—90 пф., 874—90 пф., 869—90 пф., 880—90 пф., 14234—90 пф., ком. 133—10 пф., 4114—30 пф., 8994—30 пф., 24921—30 пф., 24370—90 пф., Козленка—1 м., 9305—30 пф., М. Вожка—3 м., 6996—30 пф., 28635—30 пф., 11253—10 пф., ком. 558—тов. 1909, 27579, 27595, 27589—1 м. 90 пф., табору Ван—10 м. 80 пф., тов. 28627—1 м., 22889—60 пф., 24706—1 м., 27382—30 пф., 28562—60 пф., 29291—60 пф., 11117—30 пф., 11173—30 пф., Ковриженка (Ландав)—90 пф., 14193 (Ландав)—90 пф., 28401—30 пф., 23753—30 пф.

На видавництво „Український Рух“: від тов. 6759, 23871, 25968, 4114—1 м. 40 пф. Управа видавництва складає жертводавцям сердечну подяку.

На волинських світ: від ком. Radalben табору Ландав—22 м., 15 пф.

На пам'ятник: від ком. Radalben табору Ландав—7 м. 40 пф.

На волинських світ: від ком. Einöd табору Гермерсгайм—10 мар.

На волинські школи: від ком. Einöd табору Гермерсгайм—4 м. 50 пф.

На пам'ятник: від ком. Einöd табору Гермерсгайм—17 мар., ком. 1521—1 мар.

На пам'ятник: від ком. села Гогайнед, табору Ландав—21 м. 10. пф. Від ком. села Ріхсвайлер, табору Гермерсгайм—7 мар. Від ком. 1871, село Громбах, Зінсгайм—4 мар. 50 пф.

На волинські школи: від ком. села Рушвайлер, табору Гермерсгайм—3 м. 50 пф. Від ком. 318і Дурлах—2 м. 80 пф., від тов. 18278 (таб. Ландав)—1 мар.

На волинських світ: від тов. табору Гермерсгайм, село Райшвайлер—2 м. 50 пф. Від тов. таб. Ландав село Вогайнед—4 м. 50 пф.

На просвітні цілі: від тов. 523, 528, 529, 950—2 мар.

Товариству „Праця“: ком. Громбах, амт. Зінсгайм 1871—4 мар. 50 пф.

На пресовий фонд товариства „Праця“: від тов. Гришка, Полтавця, Гнатенка, Богатирева—6 мар. 80 пф., Завізіона (Вюртемб)—60 пф., т.т. 24086 і 23058 ком. 75 і Гернсбах—1 м., 9664 ком. 2173 Лінкс Амт, Кел.—20 пф., 2199 Кузема ком. 385 Менген—Фрайбург—35 пф., 29348 Шкуратенко—1 м., 23284 Скобелов (член. внески)—10 пф., 252 Куниченко таб. Лангелзальца—50 пф., 4821 Федоренко ком. 726 Гельштадт Крайс Готта—50 пф., 54 Шербак таб. Гермерсгайм—1 м., ком. 2051—10 м., т.т. 4318, 22416 і 29334 ком. 2519 Брайзах—1 м. 90 пф., т.т. Ведмідя, Гринька і Симешка ком. 1153 Касель—75 пф., 4874 Пушкарний ком. Мільгавзен—Ахерн—50 пф., 25047 Колесник ком. 24 і Нойбрайзах—40 пф., 28855 ком. 1904 Віпофінген—1 м. 50 пф., 24833 ком. 2073 Віслох—75 пф., 28454 ком. 1180—50 пф., 6255 ком. 465—1 м., 7838 Лаврега ком. 417—1 м., Веретельник А.—1 м., Воронько І.—1 м., Найко—1 м. Комітет т-ва „Праця“ всім товаришам передає найщирішу подяку.

КНИГАРНЯ

„видавництва Український Рух“

МАЄ ОСЬ ТАКІ КНИЖКИ:

Підручники.

- Всесвітня історія Закшевського-Барвінського ч. II. 2 м. 10 ф.
- „ „ „ ч. III. 2 „ 30 „
- Геометрія для I. класів гімназій Ситницького. — „ 60 „
- Геометрія для I. і II. класів гімназій Грицака 1 „ 80 „
- Фізика Огоновського 1 „ 80 „
- Географія для середн. шкіл Калитовського. 3 „ — „
- Коротка географія України Рудницького ч. I. 2 „ 20 „
- „ „ ч. II. 2 „ 50 „
- Граматика укр. мови Стоцького 2 „ — „
- Ботаніка Верхратського 2 „ 80 „
- Граматика німецької мови Гавфа 4 „ — „
- Ключ до граматки Гавфа 2 „ — „
- Граматика франц. мови Малькієля 4 „ — „
- Ключ до граматки Малькієля 2 „ — „
- Словник німецько-руський част. II. 3 „ 70 „
- „ „ русько-німецький част. I. 3 „ 70 „
- Словник русько-німецький і німецько-руський у одній книжці в двох частях Нонфольда. 2 „ 20 „
- „ „ русько-німецький ліліпут 1 „ — „
- „ „ німецько-руський „ 1 „ — „
- „ „ чужих слів Кузелі в брошурі 2 „ 80 „
- „ „ „ в оправі 3 „ 30 „
- Граматика української мови в німецькій мові Стоцького — „ 90 „
- Географія України в німецькій мові 4 „ 50 „
- Підручник до науки німецької мови Ю. Рудницького 2 „ 50 „
- Українсько-німецький самоук Солтиса. 1 „ 10 „
- Розмовна книжка до науки німецьк. мови Стоцького 1 „ 10 „
- Українець у Америці, самоук до науки англійськ. мови — „ 60 „
- Українець у Німеччині, самоук нім. мови — „ 60 „

Хліборобські книжки.

- Шкільний огорог Глодзінського. — м. 50 ф.
- Годівля домашньої худоби Раковського ч. I. — „ 60 „
- „ „ ч. II. 1 „ — „
- Пасічництво Пилипчака 2 „ 30 „
- Годівля гусей, курей, індиків і иньшої птиці „Герман“ 1 „ — „
- Управа садовини Кучера — „ 50 „
- Виріб вин овочевих Кучера — „ 50 „
- Як определити вагу живої худоби—брошура — „ 10 „
- Годівля курей Григорія Германа 1 „ — „

Белетристичні книжки.

- Твори Т. Шевченка в оправі ч. I. 3 м. — п.
- „ „ в оправі ч. II. 3 „ — „
- „ „ в брошурі ч. I. 2 „ 40 „
- „ „ в брошурі ч. II. 2 „ 40 „
- Кобзар, виданне С. В. У. частина II. в оправі. 1 „ 10 „
- „ „ част. II. в брошурі — „ 90 „
- Український деклам. „Розвага“ в брош. 3 м. — ф.
- Український деклам. „Розвага“ в оправі. 4 м. — ф.
- Біблія в українській мові Куліша 3 „ — „
- Пам'яткова книжка й календар С. В. У. в оправі 1 „ 50 „
- „ „ в брошурі 1 „ 20 „
- Календар альманах „Розвага“ в оправі. 1 „ 50 „
- „ „ в брошурі. 1 „ 20 „
- Як жив український нарід—коротка історія України — „ 50 „
- Русь-Україна, а Московщина-Росія — „ 80 „
- Історія боротьби віри з наукою Дрепера 1 „ — „
- „ „ в оправі 1 „ 40 „

- Слідами Українських Стюових стрільців 3 „ — „
- Хіба ревуть воли, як ясла повні, роман з народнього життя Мирного в брошурі 1 „ 20 „
- „ „ в оправі 1 „ 60 „
- Житте й здоровля людей на Україні, брошура 1 „ — „
- „ „ в оправі 1 „ 40 „
- Політичні пісні українського народу 18 19 століть част. I, розділ I. і част. I, розділ II. обі в брошурі 1 „ 20 „
- „ „ в оправі 1 „ 60 „
- Поезії Т. Гр. Шевченка, заборонені в Росії, в брошурі — „ 60 „
- „ „ в оправі — „ 75 „
- Пан-народолюбець, оповідання, брош. — „ 25 „
- Громада, українська збірка. Том I. і II. 1 „ — „
- „ „ Том IV. і V. 1 „ 20 „
- Хмельниччина в повістях Сенькевича, брошура — „ 15 „
- Наша пісня, співаник з нотами. — „ 20 „
- Сім пісень, дарунок для воєнків — „ 20 „
- Українські колядки — „ 20 „
- Україні в Америці, брошура — „ 30 „
- Наша рідна мова „Возняк“, брошура — „ 5 „
- Кооперативн. календар „Товариш“ на 1916. рік — „ 5 „
- Українська народна словесність — „ 20 „
- Дві казки Чумака (Фрайштадт) — „ 10 „
- Введення в національну економію, брош. — „ 20 „
- Організація й боротьба сільських робітників Гилька — „ 10 „
- Михайло Павлик, його житте й діяльність, брошура — „ 15 „
- Українство в Росії, брошура — „ 80 „
- Чужинці про українську справу, брош. — „ — „
- Стінний календар на 1917. рік — „ 05 „
- Листівки з намятником Хмельницького по — „ 2 „
- „ „ серії Красицького по — „ 20 „
- „ „ Ждахи по — „ 15 „
- „ „ В. по — „ 10 „
- „ „ Д. по — „ 6 „
- „ „ Ждахи по — „ 10 „
- „ „ Ждахи в серіях по 10 штук — „ 75 „
- Звичайні почтові листівки, штука — „ 1 „
- Куверти з папером, пара — „ 5 „
- Протокольні книжки 2 „ 40 „
- Нотні зшитки по — „ 35 „
- Нотні-блжк, записна кишенева книжка № 44 — „ 60 „
- „ „ „ № 43 — „ 50 „
- „ „ „ № 42 — „ 35 „
- „ „ „ № 41 — „ 30 „
- Зшитки звичайні шкільні по — „ 10 „
- Папір канцелярський, аркуш по — „ 4 „
- Папір тонкий цигаровий, аркуш — „ 6 „
- Ручки 8 ф., два пера 5 ф., олівці прості по 6 ф., олівці хімичні по 40, 20 і 18 феників.

УВАГА!

Всі замовлення виконують ся тільки тоді, як заказчик вишле гроші повної вартости річі. Товаришів, які звертають ся до книгарні з замовленням, прохаєть ся подавати точну адресу, і то: № і назву команди, якого округа, № і прізвище заказчика. Прохаєть ся уважно слідити за оголошенням у часописі й посилати стільки грошей, скільки коштує в оголошенню та річ, яку заказчик бажає замовити. Замовлення тоді тільки виконують ся скоро, як до того немає ніяких вище перелічених перепон. Річі, які заказчики замовляють, а потім присилають назад, книгарня приймати не буде, бо це унеможливує висилку замовлень другим товаришам. Товаришів, які послали гроші на замовлення й замовлень не дістали, просимо написати нам: коли послали гроші, скільки, що замовляли. Пишіть точну адресу, як сказано вище. Наша адреса: Ukr. Sekr. in Rastatt (Baden)—для книгарні.

УВАГА.

Для Росіян, що зацікавили ся нашою газетою й українським письмом, подаємо деякі замітки, як читати по українськи.

Отже читаєть ся:

українське	и	як	руське	ы	(бити—быты)	українське	ав, ов, ив, їв, ів,	як	руське	ау, бу,
„	е	„	„	э	(тебе—тэбэ)	„	„	„	„	„
„	є	„	„	е	або ѣ (лє—лѣлє, дає—дає)	„	„	„	„	„
„	і	„	„	г	(гудзик—гудзыкъ)	„	„	„	„	„
„	ї	„	„	йи	або и (мої—моїи, лїс—лїсѣ)	„	„	„	„	„

українське йо, бо як руське ё (його—ёго, нього—нёго)

Твердого знаку в наших книжках не пишеть ся, бо він непотрібний. ся в українській мові пишеть ся нарізно від дієслова (глагола), бо це для себе окреме слово. Просимо товаришів придержувати ся цих указівок, бо инакше ви й на далі будете перекручувати слова й але розуміти їх.